

Magazin For Rejseiagttagelser

Udgivet Af R. Nyerup. Fjerde bind. Kjøbenhavn Trykt i Hartv. Frid. Popp's Bogtrykkerie. 1825:

Prams Breve fra Vestindien og Nordamerica i Aarene 1820—21.

(Pram beretter hjem om dels sin rejse til Dansk Vestindien, hvor han skulle tiltræde en stilling som toldforvalter på St. Thomas, og dels om øerne og livet i almindelighed for den hvide del af befolkningen.)

(ss. 274-290 i uddrag):

...St. Croix, ogsaa for en Del St. Thomas, er fordelt i Avlsgaarde, Plantager kaldet, der ligge, paa St. Croix, hinanden saa nær som Bøndergaardene paa Gjentofte Mark. Vaaningshusene, der for det meste ligne hinanden, have almindeligen et net, landligt ingenlunde pralende Udseende; Sukkeravlens Huse ere slet ikke anseeligere end vore Bønders Udhuse. Markarbejderne, (Negrene) boe for det meste i en Klynge af Hytter vore smaae Huusmandshuse ikke ulige; men for det meste ligge disse Hytter skjulte i en Lund af Tamarind- og andre Træer. Ved hver Plantage er en Vejrmølle, til Saftens Udpræsning af Sukkerrørene, som, naar de ere i Gang, give det Hele et meget livligt Udseende.

Læg nu hertil, at Landet (altid især St. Croix) har, foruden de skjønneste, fortreffeligst anlagte og vedligeholdte Landeveje, der ej alene ere beplantede med Alleer af de pittoresk over al Forestilling dejlige Cocos- og andre Palmetræer, Biveje hen til sine Plantager ligeledes beplantede med Palmer, at man seer ved enhver Plantage Marker, medens mange af dem, ere enten høstefærdige eller høstede, andre endnu kun halvvoxne, andre nys plantede; at Skjællene imellem Plantagerne ere enten ordentlige Grundmure, som om vore Kirkegaarde, eller Grøfter beplantede med forskjellige meget frodige Buskvæxter, der altid staae i Flor med de smukkeste Blomster som nogle Uger af Aaret pryde vore Haver; at der ved enhver Plantage er et betydeligt Antal Stude — ogsaa Kjør — af saadan Størrelse og Trivelighed, som man hos os aldrig faaer at see, som tygge Drøv i Palmeskyggen, Flokke af ligesaa trivelige Faar og Gjeder med deres lystige Kid, ogsaa de godmodige Æsler og langørede Muler, faa, men næsten alle meget smukke Heste, og selv om Negerhytterne, end sige ved Plantagerne, Vrimmel af Høns, Kalkuner, Perlehøns, o. s. v. saa maae vel Enhver tilstaae, at et saaledes uophørligen udseende Land nødvendiggen er at erkjende for saa skjønt, at der vanskelig lader sig nogen blot physisk, i det mindste blot vegetabilisk-geologisk Ynde, tænke, som der savnedes.

Mellem Bjergene, der udgjøre en meget stor Del af St. Croix, og hele St. Thomas og St. Jan, kommer dertil en hel Del større eller mindre Bække som snoe sig hen igjennem Dalene, Bredderne bedækkede med tusindfold Buske og Træer. Af de Mennesker man møder som ikke ere Arbejdere elle Negre, seer man næsten ingen saaledes, som man hos os vilde kalde stadset eller elegant; men begge Kjøen (dog Mandfolkenes sorte Klædes-Kjoler fraregnede) i de reneste Linnedelegance, da Alle næsten uden Undtagelse — endog Haandværkere og deres Arbejdere, — hver Dag iføre sig rent Linned, i det mindste, ingen Smudsk lade see. Selv Negerne, det er, Negerslaverne, naar de netop ej gaa i Jordarbejde, da de have meget lidt paa, ej stort andet, end en ofte meget utilstrækkelig Chemise, have for det meste rent Linned, om og kun linnede Pjalter, men blegte og skinnende. Negerne og især Negerinderne blive, naar de ældes, som skeer tidlig, skrækkelig stygge; de yngre ere ofte, Negerphysionomiet, de flade Næser og tykke Flabe uagtet, ret kjønne, og næsten Alle

ranke og af dejlig Legemsbygning; meget ofte er der i deres Skikkelse og Bevægelser, Noget baade uvenligt og venligt; men yderst sjelden seer man noget Præg af Elendighed eller Lidelser, og vel aldrig noget der ligner det Kryberie eller den Nederdrægtighed, som desværre er det udvortes Hovedtræk i vor lavere Almueklasse. Den hurtigst adlydende Slave kommer stedse for sin Herre hvis Ejendom han er som en Hund — med en Art frimodig Stolthed. I de fem Uger jeg er her, har jeg aldrig hørt noget Skjenderie, end sige Slagsmaal, aldrig seet noget drukkent Menneske, mindst nogen couleurt, ingen Pøbelhed.

Skulde man i et saadant Land, da ikke leve, o ret lykkelig? ...

...Man staaer dog oftest temmelig tidlig op, Kl. 5 eller halvsex. Man drikker da en Kop Kaffe, og gjør hvad man netop ikke kan skulke fra sig. Kl. 10 spises i alle Husholdninger en varm Frokost, med Thee, vel endog Bouillon, til; for Resten et Par Retter. Dog spises, som jeg har mærket, til dette Maaltid ej meget, og drikkes næsten ingen Vin eller Spiritus; kun Sangri som bestaaer af Vand med en fin Sirup i og Muskat, hvortil gandske lidt Vin. Men siden drikker næsten alle Mennesker Grog, det er, Vand med Brændevin. Hvad nu ikke Heden gjør dorsk og dum, gjør Brændevinen. Kl. 5½ om Aftenen spises til Middag, og aldrig er der buden mig mindre end 6-8, men vel flere Retter. Disse frembæres alle paa engang; og Enhver tager eller forlanger hvad han vil, saa der altid maa laves firedobbelt saameget som der spises. Det der er tilovers, er spildt, thi det raadner strax. Man har for Resten gode Spisevarer, især Fisk af mange gode Slags. Man drikker til Maaltidet ej endda saa meget som man havde sagt mig, og nøder ikke. Efter Maaltidet og Desertten frembringes nye Vin af andre Sorter, og Øl. Ej endda drikkes meget. Men nu var just Tiden, Kl. 5 til 6½, da man nogenledes kunde spadserere. Den Tid er nu spildt, fordi man spiser for sildig. Efter Kl. 7 da der falder nogen Dug holder man det farligt at være i aaben Luft. Man gjør da undertiden i Byerne, Visiter, og bydes Thee eller Grog, og Kl. 9, eller før, ligge Alle i deres Senge. Disse ere, som jeg forhen har omtalt, omgivne med Netteldugs-Gardiner, som snøres tæt til, det skal være for at holde Myggene (Musqvittos) borte, hvorfor man kalder dem, Musqvittos-Gardiner. De gjøre Luften endnu mere qvalm og Myggene ere slet ikke værre her end hjemme, da man her hvor Blodet af den dræbende Varme, er meer i Opkog, føler deres Stik heftigere. Søvnens bliver indenfor disse Gardiner maaskee saa meget tungere, saa Folk saaledes sove væk en 8-9 Timer.

Denne Disposition af Tiden og Dagen gjør at Livet bliver her saameget mere uden Nydelse, uden Meddelelse, som Heden desuden gjør dorsk, indolent og flau; megen Soven, temmelig megen og kræsen Spisning, Dovenskab, betage Menneskene al Charakter. Uden at blive egentlig slette, blive de for hinanden som Intet. Selv den physiske Naturs Skjønhed taber Værd og Betydning. I denne afslappede Tilstand bliver man, om ej sygelig, som her er sjeldent, dog meget stemt til at blive syg, hvilket dog kun varer kort da man snart, om faa Dage, dør, eller er frisk igjen. Nys Ankomne tabe gjerne Fordøjelsen, Galden bliver for overflødig, saa Alt hvad man nyder synes galdeblandet, og bliver det virkelig...

...Skjønt jeg har forhen omtalt, at Ingen eller saare faae her, bære Spor af Lidelser, Elendighed, eller Nederdrægtighed og Kryberie, uagtet den forholdsmaessig store Del her forekommende Menneskevæsner ere Slaver; og det er et saare vigtigt og i sig interessant Phænomen, at her gives saa meget sjeldent Exempler paa aabenbar eller grovelig Misgjerning eller Udaad, som dog virkelig er Tilfældet, saa hører der dog meget mere til for at danne sig noget Begreb om Menneskelivet her.

Det som har gjort at de her leve paa denne Øe, hvis Frugtbarhed og Produkt er højst ubetydeligt da Jordarten her er ringe, den største Del af Landet altfor stejle Bjergsider, og hvor man ved

overdreven Cultur har udpidsket Jordens Kraft, er ganske fornemmelig, Handelen. De ældre Jordejere, og egentlige Jorddyrkere, vare for det meste Hollændere, eller Hollændere og Engellændere imellem hinanden. Deraf er et af Hollandsk og Engelsk, samt maaskee noget oprindeligt Caraibisk, vel og noget Afrikansk, sammenlappet Sprog, Creolsk, som endnu stedse er det der almindeligt tales, ej alene af Slaverne og de øvrige Couleurve indbyrdes, men og i det daglige Husliv...

...De Handlende som Tid efter anden her have nedsat sig, ere nok for største Delen, Tydskere, det vil sige, Hamborgere og andre Hanseater, nogle Franske, især siden Revolutionen hidflyttede fra St. Domingo, dog og fra Guadeloupe, Martinique og andre; Spanske fra Naboøerne især det kun en Dags Reise herfra liggende paradisiske Portorico; nogle Italienerne fra Triest, o. s. v. og færrest Danske, dog ogsaa nogle Engelske fra Irland og Skotland. Da det engelske Sprog, ved Engellands store Søefart og det ogsaa nu frie Nordamericas store Handel paa Vestindien, er blevet det nødvendigste, saa er det og blevet det Sprog som fornemmelig og næsten ene, tales. Dette, tilligemed det creolske, er det første Børn lære, og jeg finder blandt alle de Familier, i hvilke jeg har aflagt Besøg, neppe meer end en eneste, hvor Børnene, tilligemed engelsk, tale lidt dansk eller give Tegn til at forstaae det. Af Alt hvad der hører til Huslivet vide de neppe Benævnelserne i noget andet Sprog end engelsk, og selv af de hidflyttede eller her ansatte Danske have Mange den Ambition, ej let at tale eller lade som de forstaae Modersmaalet; i tydske og franske Huse tales disse to Sprog.

For de Fremmedes Skyld, finder man i de talrige Selskaber, hvor der altid er en hel Del saadanne, næsten alle Europas bekjendte Sprog, Russisk, Polsk, Ungersk naturligvis undtagen. Dette er ubequem for dem som kun forstaae Sprog som litterarisk Apparat; og vistnok finder jeg mig endnu, skjøndt lidt mindre end i de første Dage, udsat for at ansees for umælende fordi jeg ikke veed Navn eller Udtryk for det meget der udgjør vore huslige Omgivelser.

Fruentimrene ligne hinanden her og allevegne. Jeg seer aldeles ingen Forskjel mellem deres Pynt og Paaklædning her og i Kjøbenhavn. Smukt Hvidt er Hovedsagen der og her; dog synes det paa de tidlige Morgenpromenader, som ere temmelig almindelige ved Solens Opgang eller før, som om skinnende Linnedelegance er her noget aldeles Væsentligt. Jeg finder ved Damernes Arbejdsborde, overalt Tegn til Bekjendtskab med den engelske og franske skjønne Litteratur. Et elegant og godt Fortepiano sees i alle Huse, og i mange hører jeg spille med Færdighed. Den Sang jeg har hørt betyder ikke stork og i mine Øren klinger det engelske ingenlunde godt i Sang. Man elsker Dands, hører jeg, med Lidenskab. Jeg har selv bivaanet et Bal, og fundet hvad man allevegne finder, nogle især udmærke sig ved Ynde, andre ved lidt mere Vildskab, som jeg dog ikke fandt at gaae udenfor Yndens Grændser, men Mængden maaskee lidt vel præget af Klimatets Indolence, eller den engelske maaskee lidt frastødende Gravitet eller Kulde.

Man siger, Damerne her som i Europa ere sysselsatte uophørlig med deres Arbejder. Den Flok Regresser man har i hvert Hus, lader, som det sig vel bør, kun det finere Syetøj og Broderie til Gjenstand for Damernes Arbejdsomhed. Mandfolkene ere uendelig renligere her, end hjemme. I Husene klæder man sig let, men sjelden seer man paa Gaden en hvid Mand i en sin hvid eller sribet Kattuns Trøje, som naar det da skeer, stedse er nyvasket og strivstrøget; men aldrig saae jeg Nogen, knapt i sit eget Hus, gaae til Bords, uden i nyvaskede Bomuldstøjs Underklæder, og, trods Klimatet, en sort Klædeskjole; til Stads i den Klædesuniform med Epaulette, som dog fast alle hvide Borgere — ogsaa nu en Mængde couleurve, ere qualificerede til at bære. Jeg mærker dog virkelig Intet til den, som man skulde troe, hermed saa let forbindelige esprit de petit-mâitre, som i min Ungdom saa meget syntes at have taget overhaand...